

בס"ד

ב' בכסלו תשע"א
תיק 69020

פסק דין

בענין : מר ד'

(להלן : התובע)

נגד : מר ג'

(להלן : הנתבע)

הצדדים קבלו את הח"מ כבוררים הן לדין והן לפשרה, וחתמו על הסכם בוררות כנדרש.

ביה"ד קיים דיון בנוכחות הצדדים בו פרטו הצדדים את טענותיהם. כמו כן הוגשו לביה"ד מסמכים שונים ע"י שני הצדדים.

לא נפרט בפסק הדין כל טענה וכל פרט ופרט שנטענו בפנינו אלא רק את **עיקרי הדברים**.

העובדות:

א. חלק מהעובדות שנויות במחלוקת בין הצדדים, וחלקן מוסכמות. להלן העובדות המוסכמות על הצדדים: בתאריך 28.3.2007 נחתם חוזה בין התובע לבין משפחת א'. ענינו של החוזה מכירת הדירה שבעלות התובע למשפ' א'. הנתבע היה עו"ד שטיפל במכירת הדירה מטעם התובע. תמורת עבודתו בענין קיבל הנתבע מהתובע סך 2,900 ₪. סעיף 8 לחוזה מכירת הדירה מפרט את זמני ואופני התשלומים בעסקה.

ב. החוזה נשלח ע"י הנתבע לתובע סמוך לתאריך החתימה. התובע / אשתו העירו את הערותיהם. החוזה תוקן ע"פ הערותיהם, אולם לא נשלח אליהם שוב לאחר התיקונים. הנתבע בקש מאשת התובע להגיע בדחיפות למשרדו לצורך חתימה על מסמכים, למרות שאיננה צד לעסקה.

ג. בסמוך לפרוץ הסכסוך בין הצדדים חלה ירידה משמעותית בהכנסות הנתבע, עקב הפסקת הפניית לקוחות ע"י מתווך דירות שעמד בקשר עם הנתבע.

הטענות:

א. **טענות התובע מחולקות לשתיים. האחת:** טיפולו של הנתבע בעסקה ובמיוחד בכל הקשור להכנת החוזה היה רשלני עד כדי כך שלא מגיע לו שכר עבור עבודתו ולפיכך עליו להחזיר את שכה"ט בגובה 2,900 ₪ שקיבל. **השניה:** רשלנות הנתבע בהכנת החוזה גרמה לתובע הפסד בגלל ירידת שער הדולר, בסך 11,948 ₪.

ב. **לדברי התובע,** היה על הנתבע להראות לתובע את החוזה המתוקן לפני החתימה עליו ולא במעמד החתימה על החוזה. בכך שלא עשה כן, התרשל הנתבע במלאכתו ואף גרם נזק לתובע בענין שער הדולר וכפי שיפורט להלן. בנוסף, טוען התובע כי הנתבע לא הסביר לתובע את פרטי ההסכם בזמן החתימה (הנתבע מכחיש). גם בכך, לדעת התובע, ישנה התרשלות וגרימת נזק.

ג. עוד ניתן ללמוד על התרשלות הנתבע, לדברי התובע, מחוסר סדר בסעיפי ההסכם (כפילות המספרים 30,31). וכן מהעובדה שתרגום הסכום הדולרי לש"ח נעשה רק בתחילת סעיף 8 ולא בתתי הסעיפים של הסעיף הנ"ל.

ד. עוד טוען התובע, כי הנתבע לא היה זמין ביום בו התובע קיבל את התשלום האחרון. (הנתבע טוען כי היה בחופשה בזמן זה, והיה זמין בפלאפון). וכן כי הנתבע התעקש להזמין את אשת התובע לחתימה על מסמכים למרות הסבריה שאיננה צד לענין. עובדות אלו מלמדות על חוסר מקצועיות הנתבע ואף על התרשלותו כנ"ל.

ה. **טענתו העיקרית של התובע** היא כי העסקה היתה אמורה להיות בש"ח ולא בדולרים וכפי שעולה מתחילתו של סעיף 8 להסכם המכר. בכך שהנתבע לא ניסח את ההסכם בהתאם, נאלץ התובע לקבל את תמורת העסקה הדולרית בש"ח, ובכך נגרם לו נזק עקב ירידת שער הדולר. נזק זה לטענתו הינו בסך 11,948 ₪.

ו. **הנתבע טוען** (בנוסף להכחשתו הנזכרת בסעיף ב' לעיל, בענין פירוט ההסבר לתובע במעמד החתימה) כי אין בכל המעשים המפורטים לעיל בכדי התרשלות. כמו"כ לדבריו אין עליו חובה להראות את ההסכם לפני מועד החתימה.

- ז. ביחס לפנייתו אל אשת התובע, אומר הנתבע כי היא היתה פעילה בעסקה אף יותר מהתובע, הן בגלל שליטתה בעברית והן בגלל היותה אשת עסקים. ומ"מ הוא מוכן לפצותה (לדבריו, אף הציע כך בעבר) בגובה שכר שמרטיף לזמן בו נדרשה להשאיר את ילדיה בהשגחת שמרטיף + עלות הנסיעה למשרדו.
- ח. **לענין הטענה העיקרית של התובע** כי העסקה היתה אמורה להיות בש"ח. מכחיש הנתבע את הטענה. לדבריו הוסבר לתובע כי עסקה בש"ח עלולה להיות לרעתו. לדבריו, גם לרוכש הדירה ולב"כ היה ברור כי מדובר בעסקה דולרית. ומ"מ, טוען הנתבע כי היה ברור לתובע כי העסקה הינה דולרית לכל דבר. לדבריו, כך עולה גם מחתימת התובע על לוח התשלומים.¹
- ט. כך עולה לדבריו, מכל תתי הסעיפים של סעיף 8 להסכם המכר, מסעיף 9 להסכם הנ"ל, ובאופן בולט מסעיף 10 להסכם הנ"ל. לדברי הנתבע, ציון הסכום השקלי בתחילתו של סעיף 8 נעשה לצורך הדיווח למשרד האוצר – מס שבח בלבד.²
- י. **מאידך, הנתבע טוען כי התובע הכפיש את שמו בצורה קשה, ובכך גרם לירידה משמעותית ביותר בהכנסותיו.** לדברי הנתבע, התובע השמיץ את הנתבע באזני מתווך דירות בשם מר - - הנ"ל היה מעביר לנתבע כ 3 עסקאות בממוצע לחדש.³ מכל עסקה הרוויח בעבר הנתבע כ 4,250 ₪.⁴ כלומר הכנסה ממוצעת של 12,750 ₪ לחודש. מאז השמצת הנתבע על ידי התובע (לפי דברי הנתבע) עברו 26 חדשים. כלומר מדובר על הפסד הכנסה בגובה 331,500 ₪, היות ומאז הפסיק המתווך הנ"ל להעביר לחלוטין עסקאות לטיפול בידי הנתבע.
- יא. לדברי הנתבע, יש להוסיף לכך עוד 350,000 ₪ אבדן הכנסות מהאוכלוסיה דוברת האנגלית שחדלה מאז לפקוד את משרדו. + הפסד הכנסה עתידית (שהנתבע מעריך אותה בגובה 36 חדשי פעילות) + דמי בושת (הנתבע לא נקב בסכום) + 50,000 ₪ שהם סכום קבוע בחוק לשון הרע ללא צורך בהוכחת נזק.
- יב. סה"כ תובע הנתבע מהתובע סכום של 720,00 ₪ לפחות. התובע מכחיש את טענת הנתבע בענין ההכפשה, וטוען (התובע) כי לא השמיץ את הנתבע בשום פורום ובשום דרך.

¹ לוח זה הומצא ע"י הנתבע לביה"ד.

² למרות שאין מניעה חוקית לדווח על עסקה דולרית. ואף הנתבע הסכים לזה בדיון בביה"ד.

³ כך ע"פ כתב התביעה. בדיון בפני ביה"ד טען הנתבע כי מדובר על 3-4 עסקאות בממוצע לחודש.

⁴ עסקה ממוצעת בבית שמש הינה בגובה 850,000 ₪. הנתבע נוהג לגבות דמי טיפול בגובה 1/2 אחוז מגובה העסקה.

דין:

א. **אנו דוחים את טענות התובע בענין התרשלות הנתבע. הן ביחס לטענת התובע כי לא מגיע לנתבע שכ"ט והן ביחס לטענת התובע כי נגרם לו נזק כתוצאה ממעשי ומהתנהגות הנתבע.**

ב. לא מצאנו בכל הדברים שהוזכרו לעיל: אי חזרה על פרטי ההסכם (גם אם נקבל את טענת התובע – וכאמור זו הוכחה ע"י הנתבע), אי שליחת ההסכם המתוקן לפני מועד החתימה, בקשת הנתבע מאשת הנתבע להופיע לצורך חתימה על מסמכים (גם אם נסכים שהיתה מיותרת לחלוטין), אי נוכחות (ואולי אף אי זמינות – עובדה שנויה במחלוקת) בזמן התשלום האחרון, כי מדובר בהתרשלות המבטלת את זכאות הנתבע ליטול את שכרו.

ג. נכון אמנם שהחוזה הוכן בהתרשלות מסויימת (מספור שגוי⁵ וכד'). אולם אין זו התרשלות המבטלת את זכותו לקבל את שכרו כפי שסוכם בין הצדדים. עיקרו של החוזה טמון בניסוח הזכויות המשפטיות כראוי. מבחינה זו, החוזה נוסח כראוי. לטעויות במספור הסעיפים בנידון דין אין נפקות משפטית כלשהי, ואיננה גורעת מזכויות צד כלשהו לחוזה. ועל כן אינה עילה לביטול החובה לשלם לעו"ד שכר טרחה.

ד. **גם טענתו העיקרית של התובע**, בענין ההסכם בדולרים במקום בש"ח, דינה להדחות. ראשית לא הוכח כי זאת היתה בקשתו של התובע מהנתבע. שנית, עורך הדין של רוכשי הדירה, ורוכש הדירה העידו בפנינו כי מעולם לא דובר איתם על מחיר שקלי אלא רק על מחיר דולרי. גם אשת התובע העידה כך.

ה. יתר על כן סעיפים רבים בחוזה מעידים כי מדובר בעסקה דולרית, והכיצד לא העיר התובע על כך דבר? כאמור, גם לוח התשלומים עליו חתם התובע מורה בבירור כי מדובר בעסקה דולרית ולא שקלית.

ו. ההלכה בשו"ע⁶ היא כי החותם על שטר, אינו נאמן לטעון שלא ידע מה כתוב בו, או שחשב שכתוב בו דברים אחרים. וק"ו לנדון שבפנינו, שעובדת היות העסקה דולרית היתה ברורה מאד הן מתוך השטר והן מתוך הנסיבות (הקונה, עוה"ד וכד').

ז. **אשר על כן דין טענות התובע להדחות.**

⁵ אף התובע לא העיר על כך במעמד החתימה.

⁶ שולחן ערוך חושן משפט סימן מה' סעיף ג' וברמ"א סימן סח' סעיף ב'.

ח. **ביחס לטענת הנתבע.** גם אם טענותיו נכונות, הרי שהסכום הנתבע מופרז עד מופרע לפי כל קנה מידה. הנתבע דורש הן הפסד הכנסות לשעבר בגובה 331,500 ₪ והן הפסד הכנסות לעתיד בגובה הכנסה עתידית של 36 חדשי עבודה. הנתבע לא "הסתפק" בכך ואף הוסיף דרישה לקבל 350,000 ₪ נוספים כ"הפסד עסקאות". ועדיין לא הגענו לדמי בושת ולדמי לשה"ר. **וביה"ד תוהה ומשתומם:** אם כצעקתה – מדוע לא תבע הנתבע את התובע על נזקים כה כבדים שנגרמו לו לדבריו ע"י התובע, ורק משהגיש התובע את תביעתו, "נזכר" הנתבע לתבוע הנ"ל?

ט. **הסך הנזכר – 350,000 ₪ הנקרא "הפסד עסקאות"** מהאוכלוסיה הדוברת אנגלית, הוא הרי הפסד ההשתכרות לשעבר ולעתיד בגלל אי הפנית לקוחות אל הנתבע. וע"כ אין מקום לתביעה זו. זהו כפל תביעה.

י. **גם התביעה ל"דמי בושת" דינה להדחות.** לא רק שלא הוכחה בפנינו, אלא שאף אין כאן בושת כלל. והרי זכותו של התובע לומר **שלדעתו** הנתבע לא מילא את תפקידו על הצד הטוב ביותר.⁷ ובכל אופן יותר משוגג אין כאן.⁸

יא. מאותו טעם היה אפשר **לדחות את תביעתו לקבל 50,000 ₪** כפיצוי על לה"ר בלי צורך בהוכחת נזק. מעבר לעובדה שהדברים לא הוכחו בביה"ד. ק"ו שתביעה זו אינה על בסיס ההלכה, והרי אין אנו מחוייבים לחוק הנ"ל (ואף הנתבע ידע זאת).⁹

יב. **ביחס לעצם טענת הנתבע, שהתובע במעשיו גרם לירידה בהכנסותיו. לכאורה יש כאן מקום לדון.** שהרי קיי"ל שהמעיד עדות שקר בחברו חייב לשלם כל מה שהזיק.¹⁰ יסוד חיוב עדי שקר בתשלום הוא מדינא דגרמא.¹¹ אמנם הנדון בשו"ע הוא שני עדים, ובמקרה שלפנינו מדובר בעד אחד (התובע). אולם דומה שאין זה משנה לנדון. ולהיפך מבחינת "וודאות הנזק" – "ברי היזקא" היה יותר מקום לפטור את העד המעיד עדות שקר בבי"ד, שהרי לדיינים יש שיקול דעת אחרי שמיעת העדות, ויתכן שלא יחייבו ע"פ עדותו, ואולי כלל לא יגרם נזק. משא"כ במקרה שלפנינו, היות שלתובע היה ברור שאם יכפיש את הנתבע בפני המתווך, הרי הלה ימנע מלהמליץ עוד על הנתבע, ויגרם לנתבע נזק. והרי התובע הזהיר את הנתבע שיעשה כן, אם לא יענה הנתבע לדרישותיו. כלומר: **התובע ידע ונתכוון לגרום לנזק ע"י דיבורו.**

⁷ חפץ חיים הלכות לשון הרע כללי. ובלבד שיעמוד בתנאי ההיתר המפורטים שם.

⁸ רמב"ם הלכות חובל ומזיק פרק א' הלכה י', שו"ח חו"מ סימן תכ"א סעיף א' וברמ"א, וברמ"א שם סעיף יג'.

⁹ אמנם בסי' דנ"ט, ז לגבי זוטו של ים ובסי' שנו, ז לגבי גזילה לאחר יאוש ושינוי רשות, משמע מדברי הרמ"א שבמקום שחז"ל קבעו חיוב לפנים משורת הדין, והמלכות גזרה אותו, יש מקום לאמץ את דינם כיוון שהיה ראוי שנתקן כך בעצמנו. ע' בהרחבה בשו"ת חת"ס חלק ה' חו"מ סימן מד'. אולם יש לחלק דהרי לא ברור שהיינו מאמצים את העקרון של פיצוי בלי צורך בהוכחת נזק.

¹⁰ שולחן ערוך חושן משפט סימן כ"ט סעיף ב', סימן לב' סעיף ב', סימן לח' סעיף א'.

¹¹ ע' ש"ך סימן לח' סק"א ובמקורותיו.

יג. ואכן מר - - מסר לביה"ד שהתובע שוחח עימו בענין והתלונן על הנתבע (מר קזז לא זכר את פרטי התלונות). **ובכך יש לאשר לפחות באופן חלקי את דברי הנתבע.**

יד. **אדם יכול להתחייב בתשלומי נזיקין גם על דיבור בלבד.** וכך כתב האדמו"ר הזקן: "אסור להזיק ממון חברו... ואפילו לגרום נזק לחבירו בין במעשה בין בדיבור אסור כגון ראובן שמוכר סחורה לנכרי **ובא שמעון ואמר לנכרי שאינה שוה כל כך אף על פי שהאמת אתו אסור** שהרי אונאת נכרי מותרת. וכן מי שרוצה לברוח **שלא לשלם מה שחייב לנכרי** (מפני שאין לו כדי כל החוב וחושש שמא יחבשוהו כדיניהם) אסור לגלות להם והמגלה אף על פי שאינו נקרא מסור שהרי לא גרם לו נזק אלא לשלם מה שחייב (על ידי מכירת בגדי אשתו או על ידי הלואה מאחרים) מכל מקום רעה גדולה עשה (ואף שהפקעת הלואתם אסורה כשיש חילול השם מכל מקום זה שאין לו אנוס הוא). וכל הגורם נזק לחבירו אפילו בענין שפטור מדיני אדם חייב בדיני שמים" ¹²

טו. הרי שאף מי שגורם שחברו ישלם מה שחייב לשלם, אולם הלה היה יכול להתחמק מלשלם, הרי מוגדר הגורם לשלם כמזיק. וא"כ ק"ו לכאורה לנדון שבפנינו.

טז. **מאידך ישנן לכאורה כמה סיבות לדחות את תביעת הנתבע.**

יז. **הסיבה האחת:** מר - - מסר לביה"ד כי נתקבלו אצלו **תלונות נוספות על הנתבע.** ולכן הרגיש צורך להמנע מלהמליץ עליו. נדגיש כבר בשלב זה. בכל מקרה אין חובה על מר קזז להמליץ על הנתבע. ביכולתו להחליט להפסיק לעשות כן בכל עת שיחפוץ וללא כל סיבה. וא"כ א"א לומר בוודאות כי דברי התובע גרמו נזק לנתבע. ולפחות ספק יש בדבר. ואף בדיני "מוסר" שחיובו בנזיקין מוסכם על הפוסקים, אם גם בלא המסירה היה נגרם הנזק, הרי שאין לחייבו. ¹³ וע"ע בזה לקמן.

יח. **הסיבה השניה:** לא מדובר כאן על גרימת נזק לרכושו של אדם אלא על **מניעת רווח.**

יט. **בענין מניעת רווח גרסינן בירושלמי:** "אמר רבי יצחק הדא אמרה המבטל כיס חברו - אין לו עליו אלא תרעומת. המבטל שדה חברו - חייב לשפות לו. המבטל ספינת חברו וחנות חברו מהו?" ¹⁴ מהו החילוק בין מבטל כיס למבטל שדה? **בפשטות** החילוק בין מבטל כיס למבטל שדה ומבטל חנות,

¹² שו"ע הרב חושן משפט הלכות נזקי ממון סעיף א'.

¹³ רמ"א חושן משפט סימן שפח' סעיף ד'.

¹⁴ ירושלמי בבא מציעא פרק איזהו נשך הלכה ג'.

היא **שאלת וודאות הרווח**. בעסקה הרווח אינו וודאי, ועל כן פטור. בשדה הרווח קרוב לוודאי, ועל כן חייב. בחנות הווי ספק.¹⁵

כ. **ויש שהסבירו** שהעוסק במעות נזקק להתחכמויות, לקניה ומכירה וכיו"ב. משא"כ בשדה ובחנות אין צורך בטירחה מיוחדת כדי להשיג את הרווח.¹⁶ ויש שלא קיבלו חילוק זה.¹⁷

כא. **ויש שהסבירו** את החילוק בין שדה, חנות (וספינה) ובית באופן אחר. בשדה רגילים לקבל אחריות גם למניעת ריווח. וכיוון שכך המנהג, הרי שאף אם לא כתבו במפורש כך, הרי זה כאילו התנו במפורש שמקבל על עצמו גם מניעת ריווח בשדה. ובחנות ובספינה נסתפקו האם גם נהגו כן (כמו בשדה). משא"כ בעסקה אין מנהג לקבל אחריות כנ"ל.¹⁸ דין המבטל עסקה נפסק בשו"ע.¹⁹

כב. **וא"כ לפי ההסבר הראשון** (שאלת וודאות הנזק), לכאורה יתכן לומר במקרה שלפנינו שהנזק הינו וודאי, שהרי מסתבר שכשישמע המתווך את דברי התובע, יקבלם ויפסיק את הפניית הלקוחות לנתבע, ולפי"ז (וכך סברו הפוסקים שהובאו לעיל – הערה 13) יש לחייב את התובע בנזקי הנתבע. בפרט לפי דברי ערוה"ש (ע' הערה 13): **"מניעת ריווח מעסק הקבוע אצלו למחיתו שפיר מקרי היזק"**. אולם עדיין יש מקום לבעל דין לחלוק ולומר שאין זה מקרי וודאות נזק, שהרי יתכן שהמתווך לא יקבל את דברי התובע. ועדיין צ"ע.

כג. **גם לפי ההסבר השני** (סעיף כ' לעיל), הדברים צ"ע. מצד אחד, הפניית הלקוחות ע"י המתווך לנתבע היתה דבר שבשגרה. ובזה דומה המקרה שלפנינו לשדה ולחנות. מאידך, היות ועדיין הדברים תלויים בדעת אחרים (הלקוחות) ובהחלט תתכן גם תחרות נוספת ע"י עו"ד נוספים, בזה הנדון שלפנינו דומה לעסקה. ואולי הנדון שלפנינו דומה ביותר לחנות. וא"כ הווי ספק.

¹⁵ וכן פירש "פני משה" שם. ועפ"י דברים אלו כ' ה"מחנה אפרים" בהלכות ריבית סימן מא' דכשהרווח הצפוי היה ברור הרי זהו מזיק ממש. באופן דומה כ' ערוך השולחן בסימן סא' סעיף יא': "נ"ל דווקא מניעת ריווח מעסק שאינו קבוע אצלו למחיתו לא מקרי היזק. אבל מניעת ריווח מעסק הקבוע אצלו למחיתו שפיר מקרי היזק". וכ"פ הרדב"ז בח"א סימן שצט', וכ"פ בשו"ת "פנים מאירות" ח"א סימן פב'. והסכים עימו הנצי"ב בשו"ת "משיב דבר" חלק ג' סימנים טו' – טז'. אמנם לכאורה נראה מדברי המהרש"ל בפרק הגזול קמא סימן ל' דאף ברווח ברור הווי גרמא. מדברי ה"קצות" בסימן שי' סק"ב נראה שהסכים למהרש"ל. וצ"ע. ואף דברי המהרש"ל סובלים פרשנות אחרת. ואכמ"ל.

¹⁶ שו"ת חוות יאיר סימן קנא'.

¹⁷ קצות החושן סימן שי' סק"א. אמנם ה"קצות" ביטל את השאלה ששאל ה"חוות יאיר" ותי' באופן אחר. אולם לא הסביר מהו החילוק בין חנות, שדה ובית המופיע בירושלמי. ואולי יסביר כמו ה"פני משה" לעיל.

¹⁸ נמוקי יוסף בבא מציעא פרק המקבל דף סא ע"ב מדפי הרי"ף בשם הר"ח ועוד. וכן נראה גם מדברי הרא"ש שם.

¹⁹ שו"ע חו"מ סימן קפח' סעיף א'.

כד. **לפי ההסבר השלישי** (סעיף כא' לעיל), מחייבים על הפסד ריווח רק כשישנה התחייבות על כך. ולפי"ז בנדון דידן יש לפטור, שהרי אין כלל התחייבות של התובע לנתבע לשלם לו את הפסד רווחיו.

כה. כאמור, ההלכה היא שהמבטל כיסו של חברו פטור.²⁰ אולם ב"קצות החושן"²¹ טען שזהו דווקא כאשר המזיק פוגע בחנות או בממון וגורם להם שלא לייצר רווח אך לא כאשר הוא פוגע באדם עצמו, שאז זהו **דין "שבת"**. אולם הקצות עצמו מסייג דבריו²² וכי שאין לחייב בנוזקי שבת אלא בנוזק ישיר כגון פועלים לבעה"ב, אולם בעה"ב לפועלים שההפסד נגרם רק ע"י דיבור אין לחייב במניעת ריווח. ואף ה"נתיבות" בהלכות פועלים כי שחיוב תשלומים במניעת ריווח הוא מיוחד לפועלים ומדין תקנה.²³ ולכן אין לחייב בנדון דידן (כשאין תקנה מיוחדת).

כו. אף אילו היה מקום לחייב בתשלומים, היות והנתבע לא עבד בפועל (אם כי מאונס), לא מגיע לו יותר מאשר **"פועל בטל"**.

כז. כאן המקום להעיר, כי אם הסיבה לאי תשלום הנוזק שגורם המבטל כיסו של חברו היא משום דהווי גרמא,²⁴ הרי שחייב אמנם לשלם מדיני שמים. **במקרה זה ביה"ד מוסמך לחייבו בתשלום.**²⁵

כח. דוגמא להוצאת שם רע שגרמה לנזק נמצאת בתשובת "תרומת הדשן"²⁶ דלהלן:

כט. "שאלה: ראובן היה ש"ץ בקהל אחד, בא שמעון והוציא עליו שם רע של ניאוף וסלקוהו הקהל לראובן בשביל הוצאת שם רע של שמעון ושכרו ש"ץ אחר. אח"כ נמצא ונתברר שדברי שמעון שקר הם וכזב ומחמת שנאה הוציא שם רע על ראובן, והקהל לא רצו להחזיר את ראובן לש"ץ מפני שכבר שכרו אחר ולא יכולים לסלקו, וע"י כך הפסיד ראובן מחייתו כי לא מצא להשתכר במקום אחר ותובע לשמעון דמי בושתו ודמי הזיקו שקבל מהוצאת השם רע עליו, חייב שמעון לשלם או לאו?"

ל. תשובה: יראה דאע"ג דשמעון לא עשה טוב בעמיו וגדול עונו, על אשר הוציא שם רע על בר ישראל שהוא כשר ונקי בדבר, **וצריך כפרה גדולה ומנדין אותו עד שיפייס את ראובן כראוי כמו שאבאר לקמן.** ואם ירצה ראובן שלא

²⁰ ש"ך סימן רצב' סקט"ו, באור הגר"א סימן שסג' סקי"ט. ויסודם בדברי הירושלמי הנ"ל.

²¹ סימן שלג' סק"ב.

²² שם סק"ג.

²³ שם סוף סק"ב.

²⁴ כ"כ הרא"ש בפרק כיצד הרגל סימן ו'. ועוד פוסקים רבים.

²⁵ ע"פ החלטת פורום בתי הדין. וע"פ הסכם הבוררות

²⁶ סימן שד'.

למחול לו כלל ולינטור לו איבה לעולם, על כך אינו עובר על מה שהזהירו חז"ל שלא יהא המוחל אכזרי... דאמר בירושלמי פ' החובל... הוציא עליו ש"ר אין לו מחילה עולמית ע"כ. אבל מ"מ מן הדין אין לחייב את שמעון לתת ממון לראובן בשביל כך... דאף על בושת דברים מנדין אותו עד שיפייסנו כראוי לכבודו, וכתב אשירי עליו דכן מסתבר **דיותר יש בושת בדברים מחבלה, דאין לך דבר גדול מהוצאת לשון הרע ודבה על חבירו...**²⁷

לא. ואין לחייבו לשמעון לשלם לראובן מה שהזיקו והפסיד שכרו, שהרי מחמת הוצאת ש"ר שהוציא עליו סלקוהו מהיות ש"ץ, והוא אינו מוצא עוד להשתכר. ונראה דהאי גרמא בעלמא הוא, וגרמא בנזקין פטור. וא"ת ע"כ דינא דגרמי הוא וחייב, כדתנן בפי' האומנין השוכר את האומנין והטעו זה את זה אין להם זה על זה אלא תרעומות, ומקשים שם התוס' בשם ר"י כיון דק"ל כר"מ דדאין דינא דגרמי, א"כ אמאי לא יתן להם כפועל בטל, שהרי ע"י נתבטלו היום. ותירץ דאירי דעדין היו יכולין להשתכר ע"י טורח, משמע בהדיא דאי לא הווי יכולים להשתכר כל עיקר היה חייב לשלם להם [מדינא דגרמי].

לב. ונ"ד נמי ע"י שמעון נתבטל ראובן. וי"ל כיון דאינו חייב אלא מטעם דינא דגרמי, מחלקי טובא בין דינא דגרמי שהוא חייב, בין גרמא בניזקין שהוא פטור כמו שאבאר בקיצור. א"כ אנ"ד נמי איכא לחלק לפי ב' חלוקים דר"י, הא' משום דלא מחויב משום דינא דגרמי, אלא כשהוא עצמו עושה היזק לממון חבירו, אבל בנ"ד שמעון לא הזיק כלום ממון של ראובן וגם הוא לא בטלו ממלאכתו אלא ע"י גרמות נסתלק ע"י אחרים, וכה"ג הוי גרמא בנזקים. ולא דמי לההוא דשוכר האומנין דהתם הוא עצמו שוכרו והבטיחו על שכרו כל משך זמן השכירות, ועי"כ נתבטלו ממלאכתם כי לא יוכל עוד להשתכר.

לג. ולפי טעם חילוק הב' דאינו חייב א"כ ההיזק נעשה מיד בשעת המעשה של הגורם, כאן נמי ההיזק לא נעשה מיד שלא סלקוהו הקהל לראובן מיד כששמעו הש"ר, מסתמא נתיעצו כבר מה לעשות עמו. משא"כ בשוכר האומנין דהתם מיד כששכרן סילקו מכל שכירות אחרות באותו היום והבטיחו על שכרו לכך צריך לקיים לו.

לד. ואל תתמה שנחלק כל כך בחלוקים קלושים ודקים דר"י נמי ירד לחלק בדקות כדמבואר בתוס' פי' לא יחפור ובאשירי שם ובהגוזל קמא, וכ"ש לפי ריצב"א דמסיק דדינא דגרמי אינו אלא מדרבנן, ובמילי דשכיחי תקנו לחייב ובמילי דלא שכיחי פטרו הגורם. וא"כ איכא לפלוגי שפיר טפי דהתם בשוכר האומנין מילתא דשכיחי הוא שבעה"ב חוזר בפועלים וגורם להם שיתבטלו, אבל בנ"ד גרמא דבטילה כה"ג לא שכיחי כלל, שיוציא אחד ש"ר דשקר על

²⁷ כאן דן תרוה"ד בחיוב בושת. כאמור בסעיף י' לעיל, בנדון שלפנינו אין מקום לחיוב מטעם בושת דברים.

חבירו ויחזיק דבריו בש"ר גדול כזה שע"י כך יסלקוהו הקהל ויאמינו לדבריו.²⁸

לה. אמנם נראה דאע"ג דמדינא לא יתחייב שמעון כמו שביארתי, מ"מ אם רצו הב"ד וקנסו כדי לעשות גדר וסייג ולסכור פי דוברי שקר ומוציאי ש"ר הרשות בידם, כפי מה שנראה להם צורך לפי הענין וכן משמע בתשובת הרא"ש וכן ראוי לעשות. "עכ"ל תרומת הדשן.

לו. הארכנו להביא את דברי תרוה"ד הן משום הפן המוסרי שבדבריו ותוצאות פן זה לדינא. והן משום דמיונו לנדון שלפנינו בשינויים המתחייבים.

לז. סוף דבר לענין התביעה הנגדית, אמנם הנתבע לא הוכיח בפני ביה"ד את היקף נזקו. אולם מאידך ברור שהתובע לא נהג כשורה וראוי לקונסו. מאידך ניתן לחלק ולומר דבנידון תרוה"ד מדובר על עלילת שקר וכזב, ואילו בנדון שלפנינו לפחות לפי דעת התובע, הנתבע נהג עימו שלא כדין. ואין כאן "שקר וכזב מחמת שנאה" = זדון, שהוא התנאי לחיוב קנס. ואף חשב התובע, לתומו, שביה"ד יצדיקו. ואף מצאנו התרשלות מסוימת במעשי הנתבע (א"כ מועטת). וע"כ הוחלט שלא לקנס את התובע. אף שלא הייתה הרשות בידו לנקוט בצעד קיצוני כ"כ כהשמצת הנתבע. פעולה שגרמה (יחד עם תלוונת נוספות) נזק כבד לנתבע.

מסקנות:

1. תביעת התובע בסך – 14,487 ₪ - נדחית.
2. תביעת הנתבע (שכנגד) בסך 720,000 ₪ - נדחית.
3. כל צד ישא בהוצאותיו.

והאמת והשלום אהבו

הרב אליעזר שנקולבסקי

הרב מנחם קופרמן

הרב ניר ורגון

²⁸ צ"ע אם כיום זהו באמת מילתא דלא שכיחא.